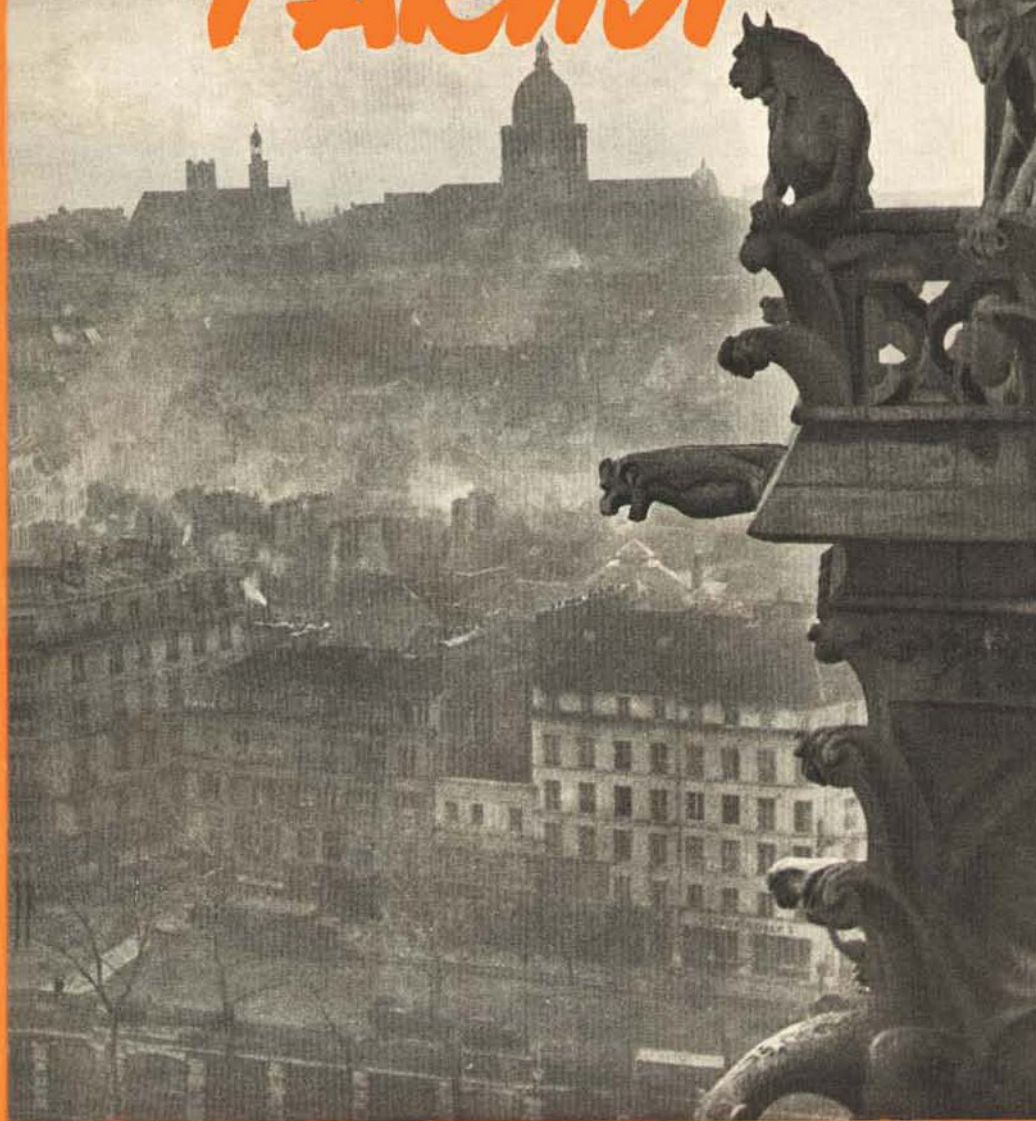

MATTI KURJENSAARI

Hyvä ja paha **PARIISI**

tammi

HYVA JA PAHA PARIISI

MATTI KURJENSAARI

HYVÄ JA PAHA PARIISI

SUOMALAISESSA VALOKEILASSA

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

HELSINGISSA 1950 KK:n KIRJAPAINOSSA

Näköispainos ntamo 2012

ISBN 978-952-215-315-9

Valmistaja:

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

Ralph Enckellittle

Levottoman Pariisin yläpuolella, Notre Damen tornin kaiteella ovat jo satoja vuosia mietiskelleet merkilliset figuurit, vertauskuvalliset luomukset. Tuntuu kuin tuntematon taiteilija kyllästytneenä maailmanarvoituksen pohtimiseen olisi mitä yksinkertaisimmin keinoin halunnut esittää elämäнкäsityksensä summan, luomalla ihmisen kaltaisia hahmoja, joilla on pirun sarvet ja enkelin siivet.

Kauan nämä Rodinin "Ajattelijan" edelläkävijät ovat kieli pitkällä katselleet kaikkea, mitä tässä kaupungissa

tapahtuu. Jos taiteilija näin on halunnut kuvata vasta-voimien taistelua, niin erinomaisesti hän on onnistunut.

Se Suomi, joka kasvoi ja kehittyi sodan vuosikymmenen aikana, haluaa nyt tutustua maailmaan, matkustaa ja tehdä omakohtaisia havaintoja. Vanhemmat tahtovat uudistaa tuttavuutta ja hengittää toisenlaista ilmaa. Sodan sulkemat portit eivät vieläkään ole selkosen selällä; valinnan vara on pienempi kuin rauhan aikana koskaan; silti eräs pääreittejä on suhteellisen kulkukelpoinen; ja se on säilyttänyt entisen vetovoimansa, Ranska ja Pariisi.

Oli kerran nuori sukupolvi, joka myös sodan jälkeen matkusti. Se tapahtui ensimmäisen maailmansodan jälkeen, ja ne nuoret tunsivat samanlaista näkemisen ja löytämisen riemua kuin ne, jotka nyt ensi kerran levittävät siipiään yli rajojen. Hekin matkustivat Pariisiin ja löysivät oman Pariisinsa, nuoren ja — suomalaisen Pariisin.

Jokainen voi yhtä oikeutetusti ja ylpeästi sanoa: minun Pariisini.

Pariisi on kuin prisma — se kimaltaa, katseli sitä miltä puolelta tahansa. Kun Pariisi ottaa nuuskaa, niin koko Ranska aivastaa, sanoi Gogol.

Pariisin maisemat ovat maailman yhteistä omaisuutta; kaikki tuntevat Eiffel tornin, Notre Damen, Place de la Concorde, avenue des Champs-Élysées'n, Louvren; tästä postikortti-Pariisista ei kirjassa paljoa puhuta. Sen

sijaan katsotaan eräistä Pariisin ovista sisään. Mitä ovat nuo parrakkaat nuoret miehet, liehuvatukkaiset tytöt? Mitä Pariisissa sodan jälkeen tapahtui? Ja miltä siellä näytti niinä pitkinä vuosina, jolloin kansat omiin kohtaloihinsa kietoutuneina kamppailivat pelastuksensa puolesta?

Edellisen sodan jälkeen Pariisissa oli Montmartre ja Montparnasse; nyt siellä on Saint-Germain-des-Prés. Mistä tämä johtuu? Muodit ovat vaihtuneet.

Tämä kirja käsitteleeikin Pariisia muotikaupunkina. Ei Jacques Fathin tai Schiaparellin näkökulmasta, vaan henkisten liikkeiden muotikaupunkina. Puhutaan nuoresta Pariisista, länsieurooppalaisen sivistyksen tyyppilisestä ja johtavasta kaupungista. Pariisia ei voi elää passiivisesti katsellen; se ottaa ihmisen kevyesti mukaansa. Se on kokenut ja se osaa opettaa. "Pariisi ymmärtää ja antaa anteeksi kaiken, vieläpä sellaisen naurettavan seikan kuin filosofina elämisen."

Katsotaan, mitä vanhalla kulttuurilla on sanottavana nuorelle. Siksi tämä kirja puhuu yhtä paljon Pariisista, Ranskasta kuin Suomestakin.

Keurusselän Lomahotellissa 15. 9. 1950.

Ranska on homeenvihertävä ritarilinna, jonka torneissa trikolorit liehuvat; sen pihassa, maailmanraitilla, käy alituinen äänekäs meno.

Suomi on Euroopan laidalla suota kuokkiva uudistalo. Ranskan kylissä tuoksuu viini; Suomen kylissä puu ja pihka. Ranska on hopeaisen aurinkosumun peitossa, vihreitä kunnaita halkovat asfalttitiet ja lämpimillä rinteillä kukkivat rypäleet. Suomen ilma on kuulaan kirkas, maantiet kulkevat metsäin halki ja vedet jäätyvät.

Ranskan huoneita harvoin lämmitetään; ihmiset pääsevät helpommalla ja heillä on enemmän aikaa ajatella. Suomalaisen on etsittävä lämpöä pirtistä ja saunasta; suuren osan vuotta häntä työ ja kylmyys kangistavat.

Helsinki on heleäposkinen, kirkassilmäinen tyttö. Pariisi on vanha näyttelijätär, jonka ikää ei enää mikään maali peitä. Helsinki on kaikkialle katsova, tirsokuva ja uteliaisuudesta pakahtuva, se tanssii vuoroin kansantanhua ja vuoroin amerikkalaista jazzia. Pariisi ottaa balettiaskeleita ja hyräilee Carmenia monia rakastajiaan muistellen.

Harvat tuntevat Helsingin, Pariisin tuntevat kaikki. Helsingin voi vielä elää tuoreesti ja uutta kokien. Pariisia katsellaan miljoonien taulujen, valokuvien, kirjallisten esitysten lävitse. Pariisia opitaan koulukirjoista, maantieteestä, historiasta, sanomalehdistä, elokuvista.

Helsinki on nuori pääkaupunki; Pariisi on myytti ja illusio.

Suomessa oli kerran aika, jolloin Pariisi houkutti ja muovaili nuorta sukupolvea.

Silloin elettiin kahden maailmansodan puoliväliä. Hymyilevä Gaston Doumergue oli Ranskan tasavallan presidenttinä, ja Suomessa hymyili Lauri Kristian Relander. Se oli Aristide Briandin ulkoministerikauden, kansainliitto-toiveikkuuden ja Euroopan Yhdysvallat-suunnitelman aikaa. Briandin ja Saksan ulkoministeri Gustav Stresemannin paljon puhuttu ystävyys takasi maail-

manrauhan. Alkava lentoliikenne, jazz, auton ja gramofonin yleistyminen, amerikkalaiset säilykerasiat loivat ajan tunnelmaa. Charles Lindbergh lensi Atlantin ylitse. Ranska oli maailman mahtavin sotilasvaltio; ranskalainen Georges Charpentier nyrkkeilyn raskaan sarjan maailmanmestari.

Eurooppa oli jälleen saanut *Ranskan aikakauden*; vallitsi sama tunnelma, joka Marnen taistelun jälkeen elokuussa 1914 oli saanut pariisilaisen lehden huudattamaan. — Nyt syntyy Euroopan Yhdysvallat! Hirvittävien uhrein voittonsa lunastanut maa keinui sodan raatelemassa puussa sen kypsimpänä, mielenkiintoisimpana hedelmänä; ja sen ytimenä oli häikäisevään parasvaloon noussut Pariisi. Salaperäiselle, peloittavalle kaupungille saattoi täydellä syyllä antaa raskaasti ja komeasti soivan nimityksen *metropoli*. Näissä neljässä tavussa Pariisi jylisi ja liekehti.

Suomen nuori sukupolvi hurmaantui Seinen sinisistä illoista, öisestä tulimaisemasta kaupungin yllä, bulevardien kohinasta, metrosta, maanalaisista junista. Nuoret kirjailijat tekivät toivioretkiä maailman pääkaupunkiin. Siellä kävivät kaikki, Martti Merenmaa ja Unto Karrikin; kaskut kiersivät, mielikuvituksessa Pariisi oli kuin ylemmän asteen Bronda, jossa pistäydyttiin hengittämässä vapaampaa ilmaa. Itse matkustaminen, uuden näkeminen, eläminen, siitä kertominen oli suunta sinänsä; se oli modernismia. Mika Waltarin baarit läikkyivät nuoruutta ja viiniä Seineltä Istanbuliin; tulen-

kantajain hotellin *Hôtel de Suède*n kahden kissan nimet kuuluivat kirjalliseen sivistykseen, ja Erkki Valasta julkaistiin valokuva, jossa hän Eiffel tornin rungosta riippuen ”hallitsi maailmaa”. Arvi Kivimaa ylisti valon kaupunkia; Olavi Paavolainen kuvasi baarien nikkeliä ja neonvaloja. Outo elämänilma huumasi.

Kaikki oli uutta, ihmiset, tavat, tuoksut, värit. Taiteen vääntyneet viivat, kubistiset taulut, dadaistiset runot ja veistokset olivat uutta. Ei arvosteltu, oliko se oikeata vai väärää, mikä kehityksen vaihe se oli, mistä se johtui, kuka sitä johti, mihin se vei. Heitä ihastuttivat Paul Morandin maailmanmatkat, he lukivat ihmetellen Maurice Dekobran kodista, jonka sisustus ylitti kaiken siihen asti nähdyn. ”Makuuvaunu-madonnan” tekijä, vauhdin vuosisadan kuvaaja oli rakennuttanut sänkykamarinsa laivanhytiksi, seurusteluhuoneen junaosastoksi ja kotinsa yksityisen baarin sukellusveneeseen ohjaajanhytiksi, jonka seinien himmeästi valaistuissa akvaarioissa uiskenteli kaloja; ja huoneen keskellä oli kompassi, johon oli uurrettu syvennykset pulloja varten.

Pariisi oli sukupolven henkinen pääkaupunki, jollaisena sen aikaisemmin olivat keksineet Nuoren Suomen ryhmän nuorukaiset. Nyt toistui uudessa muodossa Kappelin terassilla Pariisin matkansa jälkeen istuvan Kasimir Leinon ja Juhani Ahon elegantti hahmo. Pariisin matkat olivat jälleen maailmankatsomusmatkoja. Tah-toen tai tahtomattaan tulenkantajat loivat Pariisista kuvan, joka vaikutti. Se ei ollut Ranskan pääkaupunki,

vaan symboli, jossa yhtyivät kaikilta tahoilta tulleet voimavirrat.

Asuttiin pienissä hotelleissa, joiden erikoisen malliset kirjavakukkaiset seinäpaperit tuoksuivat Baudelairelta; pesualtaan vieressä oli posliiniastia, *bidet*, joka kiihoitti pohjoista mielikuvitusta. Suomessa vallitsivat kieltolaki ja suojeluskunnat; Pariisissa baarit, viini ja vapaus. Alas ennakkoluulot, kahleet, poroporvarillisuus! "Dômen" punaisilla nahkasohvilla oli elämä alkava. Teräs ja tekniikka olivat uusia jumalia, levottomuus uusi hyve. Öinen Pariisi aukeni Montmartren kukkulalta punaisena ja mustana. Näky vavisutti nuoria miehiä, joita jo Helsingin suuruus oli peloittanut. Punertava hehku nousi pilviin, kuumeinen sumu kiersi Eiffel tornia; rungon kirjaimet, maailman valtavin valoreklaami, syttyivät ja sammuiivat: Citroën, Citroën! Auto oli maailman herra.

Jokainen uusi nimi oli löytö, ja jokainen uusi nimi, joka korviin kantautui, kiehtoi jo äänteellisellä soinnullaan: Picasso, Picabia, Matisse, Breton, Tzara, Fujita, Aragon... Bulevardi sana tuoksui hajuvedeltä, baarin pitkä a-kirjain säihkyi kuin neonputki. Kun oppi sanomaan Maurice Chevalier, oppi samalla muita nimiä, jotka soivat kuin runo: Folies Bergères, Mistinguett, Yvonne Printemps... Valoisa, kukkiva Pariisi avasi sylinsä. Näköala Riemukaarelta oli avarampi kuin koskaan ennen. Liekki tuntemattoman sotilaan haudalla paloi niin kirkkaana, että se valaisi koko maailman. Kunniahauta oli lupaus siitä, että käyty taistelu oli vii-

meinen ja että vihdoin oli toteutuva miljoonien huuto:

Ei koskaan enää sotaa!

Vanhojen sukupolvi, joka oli johdattanut maailman verilöylyyn, oli yhtä halveksittava kuin sidottu runomitta ja tympeä kansankuvaus. Sillat poikki menneisyyteen; irti kuluneesta ja sovinnaisesta. Töllien sijasta kaupungin oli tultava runouteen, maalaustaiteeseen, kirjallisuuteen. Alkukantaisen tyypin sijasta sivistyneen ihmisen oli tuotava probleeminä näyttämölle. Irti vanhoista! Kaikkien maiden nuoret ihmiset, yhtykää! Vapautensa saavuttanut maa kaipasi suurta henkistä seikkailua. Syntyi tulenkantajain oma Pariisi, sellainen kuin Pariisi näytti senkertaisista suomalaisista oloista katsottuna. Syntyi kaukokaipuun, romantiikan, modernismin Pariisi; paradoksaalisesti sanoen *suomalainen Pariisi*, jossa oli kaikkea sitä, mitä meillä ei ollut, mutta olisi tahdottu olevan.

Niinkuin taivaasta, oli meillä itsekullakin Pariisista oma kuvitelmamme.

Muistan paljon paremmin, mitä ensimmäiset tulenkantajat sanoivat Pariisista kuin kaiken sen, mitä siitä kaupungista sen jälkeen on kirjoitettu. Kaikesta todellisuudesta, vastoinkäymisistä, muutoksista huolimatta aivoissani olivat toistakymmentä vuotta palaneet 20-luvun valot, Kapusiinibulevardin punainen kuumotus; mielesäni olivat hautuneet Seinen siniset kesäillat, näköala Sacré Coeurin portailta, Boulevard Saint Michelin kohina. Turhaa minun oli tietää, kuinka Ranskan ja Parii-

näköispainos ntamo 2012

9 789522 153159 >

www.ntamo.net